

[خبر]

حافظه ۷۲ ساله تاریخ

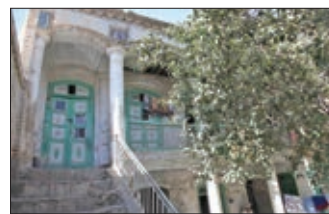
سعید مهرپویا - «گرچه از حیث ساختمان، موزه آستان قدس را نمی توان با موزه های دنیا قابل مقایسه دانست و درباره طول و تفصیل نقشه آن گفت و گو کرد، ولی به سبب سنگ های مرمر ممتازی که برای آرایش نمای بنا و پلکان راهرو میان موزه به کار رفته است، امروز جلوه خاصی یافته است و می توان آن را در شمار زیبا ترین موزه های خاور میانه دانست. نقشه بنا را آندره گدار، مدیرکل اداره باستان شناسی ترسیم نموده و تزیینات بیرون آن، زاده اندیشه کارکنان اداره ساختمان نیابت تولیت عظمای آستان قدس در تهیه سنگ های گران پهای مرمر مراقبت بسیار نموده و هزینه هنگفت نصب آن ها را تأمین کرده اند.» *

پس از کشیده شدن فلکه حضرت در سال های ۱۳۰۸ و ۱۳۰۹ و خیابان تهران در سال ۱۳۱۱، ساخت صحنی مقابل خیابان تهران و میان فلکه حضرت و ضلع جنوبی صحن نو و شرق مسجد گوهرشاد از سال ۱۳۱۶ با خرید خانه ها و مغازه ها و خراب کردن بخشی از بناهای حرم از جمله مدرسه سعدالدین (پایین یا) آغاز شد. این صحن تازه به دلیل قرار داشتن موزه در آن به صحن موزه معروف شد، بعدها صحن پهلوی نام گرفت و امروز رواق امام خمینی است. هم زمان با ساخت صحن، پیشنهاد شد تا بنایی برای نگهداری کتاب ها و نفایس آستان قدس طراحی شود. پیش از این کتابخانه آستان قدس زمانی در گوشه جنوبی ایوان طلای صحن عتیق بود، چندی بعد در طبقه بالای کشیک خانه و زمانی در حجرات فوقانی صحن نو.

کار ساخت موزه از همان سال آغاز شد. بعدها در نقشه ها تغییراتی ایجاد شد که مورد قبول گذار نبود. کار ساخت با ماجراهای شهریور ۱۳۲۰ متوقف شد و بعدها دوباره از سر گرفته شد تا سرانجام در آذر ۱۳۲۴ بازگشایی شد و برای اولین بار کتاب ها و اشیای نفیس آستان قدس دارای محلی ویژه و درخور شدند. سی سال پس از آن و هم زمان با طرح فلکه حضرت، در دوران نیابت تولیت عبدالعظیم ولیان، کتابخانه و موزه برپا شد. فضای آن به صحن موزه اختصاص یافت و طراحی موزه تازه به داریوش بربور سپرده شد. این موزه در سال ۱۳۵۵ بازگشایی شد و نمای آجری آن تا پیش از گسترش حرم در حاشیه فلکه دیده می شد. پس از توسعه حرم، موزه فرش در مجاورت آن ساخته شد. ساختمان این موزه هنوز در گوشه شمال شرقی صحن جامع رضوی (یا جنوب غرب صحن کوثر) وجود دارد.

* آیین اسلام، فروردین ۱۳۲۵
شماره ۱۰۴، ص ۵ و ۶

ایوانی با ستون های بلند و آجر کاری شده با طاق های بین دو ستون از ویژگی های بارز این بنای باز مانده از دوران قاجار می باشد. همچنین قرار گیری این بنا در کنار کاروان سرای عزیزاله اف، تکیه یزدی ها، منزل مسکونی ناظران و... ویژگی برجسته ای به آن بخشیده است

خانه کرمانی فراموش شده

می شود. با این توصیف مشخص می شود که کف حیاط از سطح کوچه پایین تر است. در سمت چپ ورودی، پلکانی برای رسیدن به طبقات بالا تعبیه شده است. در بنای ضلع شمالی حیاط، یعنی قسمتی که ورودی ساختمان می باشد، تزیینات خاصی به چشم نمی آید. همچنین در داخل ساختمان جز چند اتاق تودرتو، تزیینات خاصی به کار نرفته است. بر خلاف ضلع شمالی بنا، ضلع جنوبی با آجرکاری های زیبا و همچنین ستون های آجری که در جلوی ایوان شکل گرفته، جلوه ای خاص به این بنا داده است. در این قسمت بالای نمایان آجرکاری است که در گذر زمان، تخریب و در حال حاضر روکشی از سیمان برای نگهداری آن استفاده شده است. در قسمت بالای هر ستون نیز کتیبه ای زیبا به صورت بیضی شکل به چشم می آید. متأسفانه بر روی تمام آجرکاری ها و تزیینات نما رنگ زده شده است. در این ضلع در طبقه پایین سه اتاق، در طبقه بالا یک اتاق سه دری و دو اتاق کوچک دیگر دیده می شود. در سمت راست حیاط نیز انبار و سرویس بهداشتی بنا شده است که ارتباط دو جبهه ساختمان، از طریق پشت بام این قسمت امکان پذیر می گردد. همچنین پلکانی از سمت چپ نمای ضلع جنوبی ارتباط بین حیاط و طبقه بالا را برقرار می کند.

۴ نوع بهره برداری از خانه کرمانی

خانه کرمانی از زمان ساخت تا کنون مورد بهره برداری شخصی مالکان قرار گرفته و کاربری آن مسکونی بوده است. مالک قبلی و فعلی منزل، در طول این بازه نود ساله هیچ تغییری در کاربری آن نداده اند.

۴ دخل و تصرفات صورت گرفته در خانه تاریخی کرمانی

باتوجه به اینکه این منزل از گذشته تا کنون مورد استفاده شخصی بوده است، دخل و تصرفات زیادی در آن انجام نگرفته است. تنها به مواردی می توان اشاره کرد که مالک در طول زمان به سبب نفوذ رطوبت و تخریب های صورت گرفته اقدام به بازسازی آن بخش ها کرده است. از جمله این بازسازی ها به آجرکاری بالای ستون ها که در طول زمان کثیف و سیاه شده است، می توان اشاره کرد که تخریب و دو نوبت سیمان کاری شده است. همچنین رنگ زدن دیوار ها و ستون ها از دیگر موارد دست کاری شده در این بنای دوره قاجاری است.

۴ وضعیت موجود و خطرها و آسیب های تهدیدزا

در حال حاضر وضعیت بنا به سبب رسیدگی ها تقریباً خوب است، اما جاهایی که رطوبت برداشته است، نیاز به رسیدگی و بهسازی دارد تا از تخریب و آسیب در گذر زمان جلوگیری شود. باتوجه به قرارگیری این بنا در گذر تاریخی باغ حسن خان و همان طور که اشاره شد جبهه آجرکاری بناهایی با ارزش تاریخی دیگر در کنار این بنا چه خوب است خانه کرمانی نیز به عنوان یک مکان تاریخی احیا گردد و در فهرست آثار ملی به ثبت برسد.

شعبان شریف - اگر در کوچه پس کوچه های محله پایین خیابان، گذر «باغ حسن خان» گشت و گذاری داشته باشید، بناهایی می بینید که نوع معماری و نمای آن ها از قدمت و تاریخی بودنشان حکایت دارد. بناهایی چون سرای عزیزاله اف، حسینییه و مدرسه عسکریه، خانه تاریخی ناظران، تکیه قنادها، تکیه یزدی ها و... که هر کدام حرفی برای گفتن دارند. یکی از این بناها خانه تاریخی «کرمانی» است. خانه کرمانی که در حاشیه نواب ۱۱ - پلاک ۱۳۲ واقع شده است، یکی از معدود بناهای باز مانده از دوره قاجار در محله پایین خیابان می باشد.

۴ تاریخچه و وجه تسمیه خانه کرمانی

خانه کرمانی در حدود ۹۰ سال قبل در دوره قاجاریه بنا شده است. مالک و سازنده بنا به گفته آقای کرمانی، مالک کنونی آن، شخصی یهودی بوده است. این ملک حدود ۵۰ سال قبل از شخصی یهودی خریداری شده است و در حال حاضر مالکیت بنا که خالی از سکنه است، به شهرداری منطقه ثامن واگذار شده است. متأسفانه با وجود قدمت و ارزش تاریخی این بنا تا کنون هیچ اقدام پژوهشی در خصوص آن انجام نشده و کسی از داعیه داران میراث فرهنگی سراغی از آن نگرفته است.

۴ اقدامات انجام شده در حریم اثر

از آنجاکه این منزل در مسیر بناهای تاریخی چون کاروان سرای عزیزاله اف، مدرسه عباسقلی خان شاملو، خانه ناظران و... واقع شده است، حریم بنای مذکور با حریم بناهایی چون مدرسه عباسقلی خان شاملو و سرای عزیزاله اف یکی گرفته شده است. متأسفانه در چند سال اخیر دو ساختمان جدید دقیقاً در پشت بناهای تاریخی کرمانی و ناظران مشغول فعالیت بوده و سازمان میراث فرهنگی هیچ اقدامی در حفظ این بنا انجام نداده است و ساخت و ساز در این ساختمان ها همچنان ادامه دارد.

۴ ویژگی های اثر

از ویژگی های این بنای با ارزش می توان از تزیینات زیبای آن نام برد. ایوانی با ستون های بلند و آجر کاری شده با طاق های بین دو ستون از ویژگی های بارز این بنای باز مانده از دوران قاجار می باشد. همچنین قرارگیری این بنا در کنار کاروان سرای عزیزاله اف، تکیه یزدی ها، منزل مسکونی ناظران و... ویژگی برجسته ای به آن بخشیده است.

۴ خصوصیات اثر

منزل مسکونی کرمانی جهتی شمالی جنوبی دارد که در سمت شمال و جنوب حیاط، در دو قسمت بنا شکل گرفته است. نمای بیرونی بنا هیچ گونه تزییناتی ندارد، اما بعد از تخریب هایی که در منطقه صورت گرفته و با توجه به ارتفاع کم دیوارها بخش شمالی و نمای ایوان و ستون های سبزرنگ از بیرون بنا کاملاً قابل مشاهده است. به محض ورود به منزل، جلوی در پلکانی قرار دارد که به حیاط منتهی